

Obiteljska palača nekoć, muzej danas : povijest i obnova sklopa Garagnin-Fanfogna

---

Celio Cega, Fani

Source / Izvornik: **Zbornik II. kongresa hrvatskih povjesničara umjetnosti, 2007, 219 - 226**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:254:439918>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[PODEST - Institute of Art History Repository](#)

Obiteljska palača nekoć, muzej danas.

Povijest i obnova sklopa Garagnin-Fanfogna

Vlasnici i izgled palače nekoć

Muzej grada Trogira udomio se u palači koja je nekoć pripadala obitelji Garagnin, venecijanskim trgovcima koji su u potrazi za boljim životnim uvjetima došli u Trogir krajem 16. stoljeća.¹ Snalažljivi članovi te obitelji vrlo brzo su se obogatili, ženidbenim vezama povezali s uglednim Trogiranima, pokupovali stare kuće, ruševne objekte te polovicom 18. stoljeća sagradili i obnovili kompleks zgrada koji je obuhvaćao stambeni dio, gospodarski dio i vrt.² Važno je istaknuti kako je za gradnju i obnovu palača zaslužan jedan od istaknutijih graditelja trogirskog 18. st. Ignacije Macanović, koji se inače isticao graditeljskim zahvatima ne samo u Trogiru nego i na širem dalmatinskom području.³

Palača je bila uređena kao raskošan stambeni objekt, imajući raspored prostorija onakav kakav su imale srednjovjekovne kuće.⁴ Prvi kat saloni, sobe za primanje i zabavu, primjerice: soba u žutom, soba oružja itd. Drugi kat spavaće sobe, kuhinja u potkrovlju gdje su bili tavanski i skladišni prostori.⁵ Prema sačuvanom nacrtu kuće na kojemu se uočava komin danas pouzdano znamo o smještaju kuhinje. Pokraj nje postojala je manja prostorija u kojoj se kruh mijesio i čuvao.⁶ Jedna od najraskošnijih spavaćih soba u kući bila je soba Dominika, soba u plavom u kojoj je prevladavala plava boja i platno, tela cvjetnog uzorka u plavim tonovima. Prizemni dijelovi služili su za potrebe podruma, čuvanje hrane, dio za trgovine.⁷ Sačuvani nacrti za gradnju palače i crteži (sl. 1.) potvrđuju rečenu činjenicu. I danas ti dijelovi služe za potrebe trgovina različitih namjena. Poseban objekt u dvorištu bio je određen za konjušnicu a do nje se nalazio prostor za perad. (sl. 2.) Dvorište je stoga nekoć sasvim drugačije izgledalo a i služilo je za potrebe gospodarstva i za prolaz posluge i težaka koji su preko dvorišnoga dijela dolazili u prostorije u kojima ih je gospodar primao.⁸

Preko puta glavne zgrade sa sjeverne strane također je bila još jedna zgrada za gospodarsku namjenu, ipak su živjeli od pomorske trgovine, a dio je bio manji vrt.⁹ Sve u svemu u središtu grada imali su cijeli mali gospodarsko-stambeni kompleks u kojemu su živjeli i odakle su poslovali.

Raspadom feudalnog društva još su uvijek jaki u vremenima kada ostale plemićke obitelji propadaju. Podsjetimo se da je vrijeme druge polovine 18. stoljeća doba korjenitih promjena u društvu kojima je prethodila engleska industrijska revo-

lucija, potom francuska revolucija te za Dalmaciju posebno važan slom aristokratske vlade u Veneciji 1797. godine. Ove promjene su doprinijele zatiranju feudalnog poretka i jačanju građanstva, što je niz plemićkih obitelji osiromašilo,¹⁰ dok Garagnini ipak opstaju kao pripadnici novog plemstva, temeljivši svoje bogatstvo na pomorskoj trgovini.¹¹ Još uvijek bogati, tijekom druge polovice 19. stoljeća pristaše su autonomaša i vladaju gradom do pobjede narodnjaka 1886. godine.¹² Početkom 20. stoljeća siromaše, rasprodaju svoju imovinu, pogotovo arhivsku i knjižnu građu.¹³ Za doba Kraljevine Jugoslavije donekle se oporavljaju, ali za kratko. Posljednji muški potomak koji je imao djece Nino Garagnin-Fanfogna (obitelj se orodila sa zadarskom obitelji Fanfogna 1840. godine udajom Katarine Garagnin za Antuna Fanfognu) staje na stranu fašističke Italije. Tako obitelj u palači boravi do kapitulacije Italije 1943. godine, kada se ponovo vraća u državu iz koje je i došla.¹⁴

U općem metežu nakon Drugog svjetskog rata prostor je opustošen, imovina raznesena ili uništena. Postoje nagađanja i priče o tome tko je sve opljačkao kuću i kamo je kasnije nestao namještaj. Nasreću, ostala je pošteđena vrijedna knjižnica s oko 5500 naslova, od inkunabula do polovine 20. stoljeća.¹⁵ Nakon jedne ugledne bogataške obitelji u kućama se useljava siromašno gradsko i seosko stanovništvo, uređujući svoje stanove po vlastitim željama, pregrađujući prostore drvenim pregradama. Žive u lošim uvjetima sa zajedničkim sanitarnim čvorom u prizemlju, bez tekuće vode. Godinama se izmjenjuju bez pitanja nadležnih službi i institucija, bez potrebnih dokumenata. (sl. 3.) Postupno pojedinci uređuju sanitarne čvorove, dovode vanjskim cijevima vodu u prostore, a odvodnim kanalizaciju. Oni koji se nisu snašli služili su se kantom umjesto zahodske školjke.¹⁶ Kuća se devastira, postaje sklonište i nužni smještaj mnogima u potrazi za boljim stambenim uvjetima. Nije, nažalost jedina, društvene promjene dokrajčile su sjaj mnogih.

Muzej u palači

Godine 1963. Grad Trogir je osnovao Muzej koji se udomio na prvom katu palače. U jednom dijelu barokne katnice uređeni su uredi, a u drugom glavnom dijelu zgrade, koja nosi stilska obilježja od romanike do baroka, stalni postav,¹⁷ dje-

lujući i živeći u sustanarstvu sa svim onim pridošlim stanarima. Jedna nekoć obiteljska palača postala je stambeni blok sa siromašnim stanarima s jedne strane i muzejom s vrijednim zbirakama s druge strane. Ravnatelj Muzeja svojski su se trudili svih proteklih godina osloboditi Muzej od prilično teških uvjeta djelovanja.¹⁸ Trenutačno ostao je samo jedan, ostali su se iselili dobrovoljno ili sudskim putem.

Postav se realizirao u suradnji sa stručnim kolegama iz Splita, Davorom Domančićem, tada višim konzervatorom i Duškom Kečkemetom, tada višim kustosom Muzeja grada Splita, a Muzej je otvoren za javnost 1966. godine.¹⁹ Utemeljene su i postavljene zbirke koje su tekstom, slikom i eksponatima ukratko sažele povijest i umjetnost Trogira od osnutka naselja do polovice 20. stoljeća. Muzej se aktivno uključio u kulturni život Trogira od organiziranja izložaba, znanstvenih skupova, izdavačke djelatnosti, predavanja itd., što mu je glavna djelatnost i danas. Proširenje postava dobiva u susjednoj gospodarskoj zgradi obnovljenoj za potrebe Galerije Cate Dujšin-Ribar (otvorena 1978.) i lapidarija (otvoren 1987.).²⁰ U Galeriji su izložene donirane slike Cate Dujšin-Ribar rodnom gradu Trogiru u suradnji s Ivom Delalleom, a u lapidariju uz nalaze arheoloških istraživanja kronološkim redom postavljeni su ulomci od antike do baroka po odabiru i postavu Ive Babića. Čuvaonica lapida uređena je 1993. godine u izdvojenom prostoru preko puta lapidarija.

Obnova sklopa. Početak, obavljani radovi do 2006. godine.

Sklop zgrada koje su pripale Muzeju takav je da slični manjem labirintu, budući da se sastoji od dvije veće zgrade međusobno spojene nadsvođenim lukom, preko ulice Matije Gupca. Prva, starija, okrenuta Gradskoj ulici, na kojoj se uočavaju stilovi različitih vremenskih epoha, proteže se na četiri kata i prizemlje na način da katovi nisu jednakih površina. Druga okrenuta trgu – Gradska vrata – barokna je katnica. Prema zapadu na nju se naslanja još jedna manja katnica trokutastog oblika, na koju je prislonjen objekt u obliku visoke kule, iznad nadsvođenog luka – *volta*. Do nje je nekadašnji gospodarski sklop, staja, koja se istočnim dijelom naslanja na visoku katnicu a ova na romaničku kuću na dva kata, spojena s jednim dodatkom s ostalim dijelovima palača.

Obnova derutne zgrade trogirskog muzejskog sklopa započela je krajem 90-ih godina, kada su konačno sazrele prilike za promjene, najprije od krova koji je na pojedinim mjestima prokišnjavao.²¹ Godine 1992. obnovljen je krov iznad ulaza u uredske prostorije, a sljedeće (1993.) manji krovčić iznad prostora koji se potom preuredio za potrebe čuvaonice lapidarija.²² Ostali dijelovi obnovljeni su tijekom 1997. i 1998. godine. Promijenjena je cijela drvena krovna konstrukcija a dotrajali crijep je zamijenjen novim. Zamjena drvenih greda izvršena je točno po starim mjerama, tako su se građevinari prilično namučili, režući građu na licu mjesta. Krov je nepravilnog izgleda, kao i kuća, budući da se prilikom gradnje (građena polovicom 18. st.)²³ morala uklopiti u

već zadane okvire, između susjednih objekata, tako da se prigodom sanacije drugačije nije moglo postupiti.²⁴

Potom smo prišli rješavanju dokumentacije za obnovu, napravljen je arhitektonski snimak postojećeg stanja i potrebni izvedbeni projekti preuređenja.²⁵ Radili smo, kako struka zahtijeva, sve uz suradnju, suglasnost i konzervatorski nadzor djelatnika Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulturne baštine konzervatorskog odjela iz Splita,²⁶ kako bismo jednom povijesnom objektu vratili sjaj i izgled kakav zaslužuje, nakon gotovo pola stoljeća. Po prikupljenoj dokumentaciji, natječajima i obimnom administrativnom poslu prišlo se obnovi onih dijelova palača u kojima više nema stanara, najprije barokne katnice.²⁷

Uslijedila je sanacija zidova, ispunja, čišćenje i pranje, žbukanje u dijelu koji je to zahtijevao (romanički zid) (sl. 4.).²⁸ Djelatnici muzeja cijelo su to vrijeme boravili i radili unutar zgrade jer nisu imali drugih mogućnosti, što se u pojedinim trenucima činilo prilično frustrirajuće i naporno. Potom su skinute i obnovljene drvene *škure*, popravljeni drveni okviri prozora i vrata. Tada je postalo još neugodnije jer su ostala samo stakla koja su se znala pod velikim naletima vjetra otvoriti.²⁹ Zato smo se svi jako razveselili kada se obnavljao južni balkon na način da je dobio ogradu kakvu je imao a koja je kasnije nestala, baroknu od kovanog željeza po uzoru na onu kakva se sačuvala na palači obitelji Paittoni.³⁰ (sl. 5.) Po pričanjima starih Trogirana bila je slična spomenutoj, a ostaci otvora u zidu to su i potvrdili. Toliko se dobro uklopila da više nitko ne primjećuje novinu u izgledu. Također smo sanirali kamenu balkonsku ogradu na sjevernom pročelju zgrade koja je pola stoljeća vapila za izradom kamenog stupa koji je nedostajao. Uslijedila je sanacija zidova Galerije Cate Dujšin-Ribar – lapidarija te cisterne, sačuvane u sklopu palače koja se obnavljala tako da se dio površine ostavio otvorenim kako bi se vidjela njezina funkcija (dio kamenog oluka te filter za pročišćavanje kišnice) (sl. 6.). Tako se dobio jedan prostor koji može poslužiti za manje koncerte ili predstavljanja u ljetnim mjesecima. Kišnica se u cisterni sakuplja preko vanjskog slivnika uz pomoć unutrašnjih cijevi koji odvode vodu do razine ulice, ali u slučaju potrebe cijevi se skidaju i cisterna se puni u cijelosti.

Budući da su hrvatska vlada i Grad Trogir godine 2005. otkupili reljef Bogorodice, djelo Ivana Duknovića, kraj 15. st.,³¹ a »Croatia osiguranje«³² sponzorira obnovu prostorije za njezin stalni postav u glavnoj zgradi, iskoristili smo prigodu u susjednoj prostoriji obnoviti triforu. Radi se o drugom dijelu palače koji se još ne sanira, preko puta cisterne. (sl. 7.) Izrađena su nova stakla, ručno lijevana, okrugla, povezana olovom u tehnici vitraja i drveni okviri koji su pratili rubove trifore.

Ukoliko se osiguraju sredstva, prelazimo na uređenje unutrašnjosti barokne katnice čije smo zidove prethodno završili. Na prvom je mjestu uređenje drugog kata u cijelosti a potom restauracija oslikanih stropova iz vremena prve polovice 19. stoljeća u prostorima knjižnice i jednog od ureda. Po sanaciji, restauraciji i konzervaciji stropa slijedi završno unutrašnje uređenje prvog i drugog kata zgrade. Prvi kat se

- 7
FANI CELIO CEGA (bilj. 5), 62.
- 8
FANI CELIO CEGA (bilj. 5), 60-70.
- 9
FANI CELIO CEGA (bilj. 5), 51.
- 10
NIKŠA STANČIĆ, Narodni preporod u Dalmaciji, u: *Društveni razvoj u Hrvatskoj od 16. stoljeća do početka 20. stoljeća*, (ur.) Mirjana Gross, Zagreb, 1981., 247.
- 11
DANICA BOŽIĆ-BUŽANČIĆ (bilj. 1), 7.
- 12
STIJEPO OBAD, Trogir u narodnom preporodu, u: *Trogir u narodnom preporodu*, Trogir, 1988., 759-772, 765.
- 13
HRVOJE MOROVIĆ, Izbor iz djela, Split, 1988., 266-269.
- 14
FANI CELIO CEGA (bilj. 5), 37-43.
- 15
Danas se nalazi u sklopu Muzeja grada Trogira predstavljajući knjižnicu i muzejsku zbirku.
- 16
Jedna od posljednjih stanarki proljevala je fekalije svakog jutra u odvodni kanal ispred Muzeja, dok nije dobila zahod na korištenje, po smrti druge stanarke 90-ih godina 20. stoljeća.
- 17
U katalogu izložbe podrobniji su podaci o osnutku i djelatnosti Muzeja grada Trogira. *30 godina otvorenja Muzeja grada Trogira*, katalog izložbe, (prir.) Fani Cega, Trogir, 1996., 1.
- 18
Od 1963. do 1974. Muzejom je upravljao Mirko Slade-Šilović čiji je radni staž obilježio suživot sa stanarima (oko desetak obitelji). Godine 1974. (do 1980.) ravnateljem postaje Ivo Babić, koji je nastavio stopama prvog ravnatelja, boreći se za iseljenje. To isto nastavlja i Josip Miliša, koji upravlja Muzejom do 1991. Tada ravnateljicom postaje autorica ovog teksta koja nastavlja započeti sudski spor i postupak iseljenja stanara (primjerice sudski spor smo riješili u korist Muzeja, jednu smo stanarku iselili s minimalnom otpremninom, dvije su stanarke preminule). Očekujemo rješavanje stambenog pitanja posljednjeg stanara.
- 19
Stalni postav s manjim je izmjenama ostao do danas i ostatak će dok se taj dio objekta ne obnovi.
- 20
30 godina otvorenja Muzeja grada Trogira (bilj. 17), 3-4.
- 21
Krov na gospodarskoj zgradi u kojoj je Galerija Cate Dujšin-Ribar i lapidarij, kao i krovovi na susjednim objektima do nje s lijeve i desne strane završeni su 1978. godine. Međutim kako radovi na krovu Galerije nisu izvedeni onako kako je trebalo, sada dolazi do pucanja crijeva i konstrukcije ispod njega, te i ovo krovšte zahtijeva obnovu. Arhiv Muzeja grada Trogira (dalje AMGT).
- 22
FANI CELIO CEGA, Radovi na zaštiti muzejske građe u Muzeju grada Trogira, u: *Informatica museologica* 3-4 (1998.), 108-110, 109-110.
- 23
Radi se o palači koja se počela graditi 1753. godine, a okrenuta je manjem trgu (Gradska vrata), za razliku od starijeg dijela zgrade koji nosi stilska obilježja od romanike do baroka a okrenut je Gradskoj ulici. FANI CELIO CEGA (bilj. 2), 347.
- 24
Građani su kritizerski promatrali obnovu krovšta, smatrajući da je krivo izveden. Građevinski poduzetnik koji je obavljao radove dosjetio se nositi nacrt zgrade sa sobom i pokazivati znatiželjnicima zašto je krov takav.
- 25
Muzej grada Trogira u suradnji s tadašnjim Urbanističkim zavodom Dalmacije u Splitu izradio je već 70-ih godina projekt obnove muzejskog sklopa, studiju prostornog razvoja Muzeja grada Trogira (1976. godine, projektanti D. Ora i J. Marasović, savjetnici T. Marasović i I. Babić, tada ravnatelj Muzeja), samo se tada nije prišlo realizaciji. Iste godine izrađen je snimak postojećeg stanja gospodarske zgrade (budućeg lapidarija i Galerije Cate Dujšin-Ribar) a 1977. izvedbeni projekt spomenutog objekta (projektantica D. Ora, suradnici I. Prebenda i G. Beg). Idejnu skicu tlocrta lapidarija izradili su N. Ivanišević, I. Bikić te G. Nikšić godine 1981. Godine 2001. izrađena je nova dokumentacija potrebna za obnovu Muzeja, arhitektonski snimak postojećeg stanja (Kipregel d.o.o. za geodetske poslove Split i Aedes d.o.o. Split, A. Mamić, M. Turić i D. Sinovčić) te projekt preuređenja Muzeja (AEDES d.o.o. Split, D. Sinovčić), suradnja Radoslav Bužančić, Vanja Kovačić i autorica ovog teksta. AMGT.
- 26
Ravnatelj Joška Belamarića i konzervatorski nadzor Radoslava Bužančića i Vanje Kovačić te kasnije Ane Šverko.
- 27
Slične probleme imali su i drugi muzeji u Hrvatskoj, primjerice susjedni Muzej grada Splita, pa se nadam da će i Trogir ubrzanijem tempom u bliskoj budućnosti realizirati i obnovu i novi postav.
- 28
Radovi su se obavljali od 2002. do 2004. godine. Godine 2005. izostali su jer nije bilo osiguranih sredstava. Očekujemo nastavak po odobrenju sredstava 2006. godine.
- 29
Ukoliko se to dogodilo izvan radnog vremena, dolazilo bi do uklanjanja alarmnog sustava.
- 30
O palači je pisao IVO BABIĆ, Trogirski barokna palača zvana Patunova kuća, u: *Godišnjak zaštite spomenika kulture u Hrvatskoj*, 17 (1991.), 75-89.
- 31
Bogorodicu s djetetom, glasovitog hrvatskog kipara Ivana Duknovića, rodom iz malog sela Orihovića, pokraj Vinišća nedaleko Trogira, otkupila je Vlada Republike Hrvatske i Grad Trogir. Reljef je pronašla Flora Turner-Vučetić iz Hrvatskog veleposlanstva u Londonu u galeriji Daniela Katza, kamo je stigao iz privatne pariške galerije, gdje je djelomično restauriran a koja ju je otkupila od stare versajske obitelji. Pretpostavlja se da je djelo nastalo u Italiji, odakle je došlo u Francusku. Reljef je iz Londona došao u Trogir preko Zagreba i privremeno je smješten u Pinakoteku zbirke sakralnih umjetnina trogirске katedrale. Svečano otvorenje novog postava Bogorodice i Duknovićeva *putta* grbonoše obitelji Cipiko dogodilo se 21. lipnja 2006. godine. AMGT.

32

Donacija je osigurana trudom ravnatelja Konzervatorskog odjela u Splitu Ministarstva kulture, Joška Belamarića, kojemu se stoga ovim putem zahvaljuje, isto kao i »Croatia osiguranju« u Zagrebu.

33

Dijelovi su stropa izrezani i sačuvani prije negoli se urušio. Tijekom svibnja 2006. učinjena je privremena sanacija stropa.

34

Zato je strop i propao. Prostor je sada ponovo u posjedu Muzeja jer je stanarka preminula.

35

Prostorija je dobila drveni grednjak kakav je kao gospodarski objekt u prošlim vremenima trebala imati. Riješena je ventilacija, sustav grijanja i hlađenja, nova rasvjeta..., sve uz pomoć i suradnju konzervatora iz Splita.

36

Ideja konzervatorice Vanje Kovačić iz Splita.

37

FANI CEGA (bilj. 5), 62.

38

Udomaćen naziv »cotto«.

39

Marmoriziranje zidova, pod od drvenih dasaka, restauratorske zahvate izvela je restauratorska radionica Giuseppa Save, suradnja konzervatori J. Belamarić, R. Bužančić, V. Kovačić i autorica teksta.

40

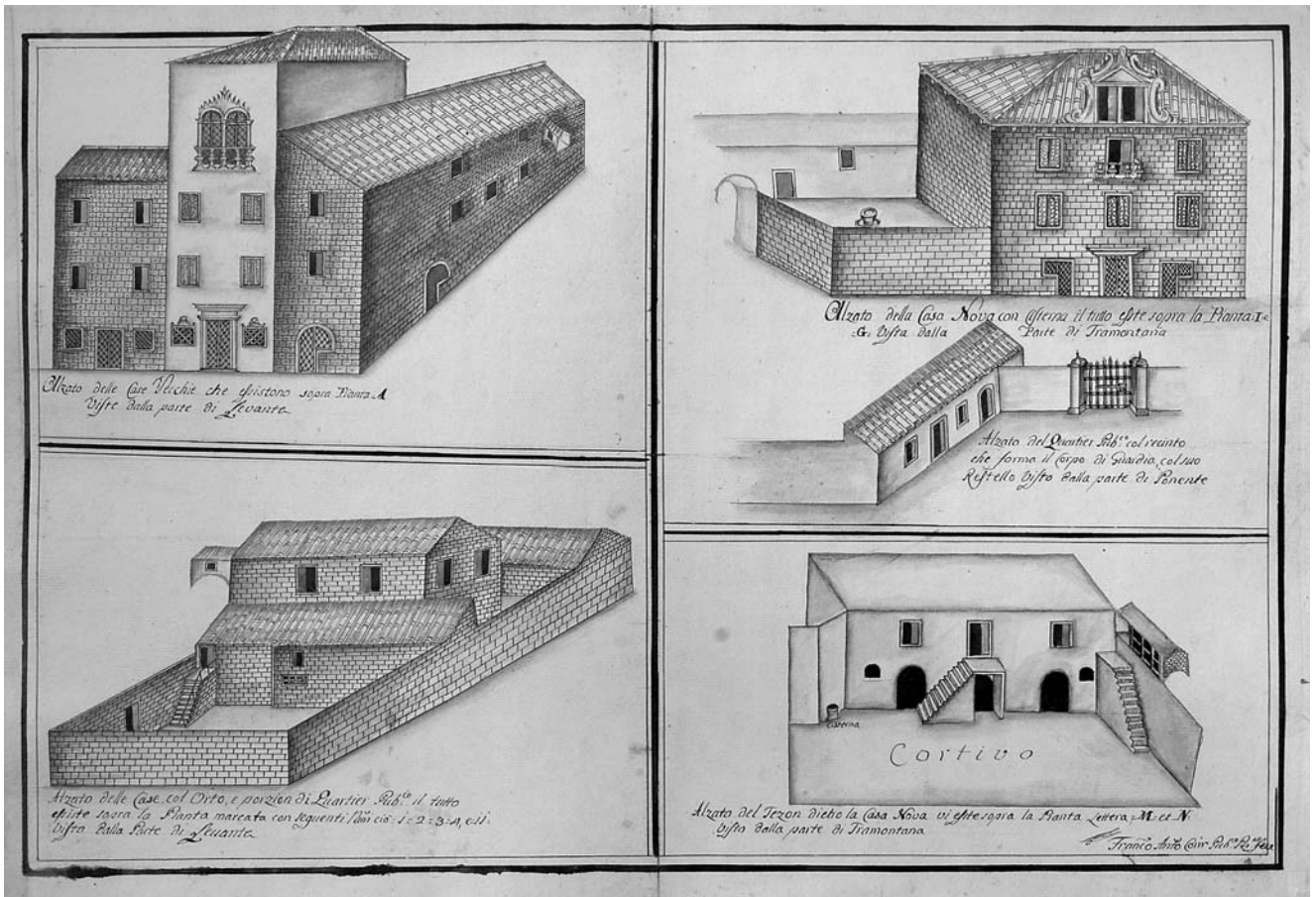
Usp. bilj. 31.

Summary

Fani Celio Cega

Once a Family House, Now a Museum: History and Renovation of the Garagnin – Fanfogna Complex

The Municipal Museum of Trogir is situated in a palace that once belonged to the Garagnins, a family of Venetian merchants that came to Trogir in the late 16th century in search of better living conditions. In the mid-18th century, they erected a unique building complex, consisting of residential quarters and economy buildings, as well as a garden. The family lived in the palace until the capitulation of Italy (1943), after which they returned to their country of origin. In the general chaos after World War II, the locality was devastated and the property scattered or destroyed. The palace was now inhabited by numerous families, which arranged their apartments according to their own ideas and partitioned the space by means of wooden panels. In 1963, the town of Trogir founded the Municipal Museum, which was granted the rooms on the first floor of the palace. Thus, a former family palace was now a residential building with poor tenants on the one hand and a museum with valuable collections on the other. Some years ago the town finally began with the renovation of the derelict building, damaged by the time and the neglect of its tenants. Perhaps the palace has been lucky after all in becoming the museum locality instead of just an apartment building, since now, in the beginning of the new millennium, it might finally be restored, as it deserves, and serve a cultural purpose in the future.

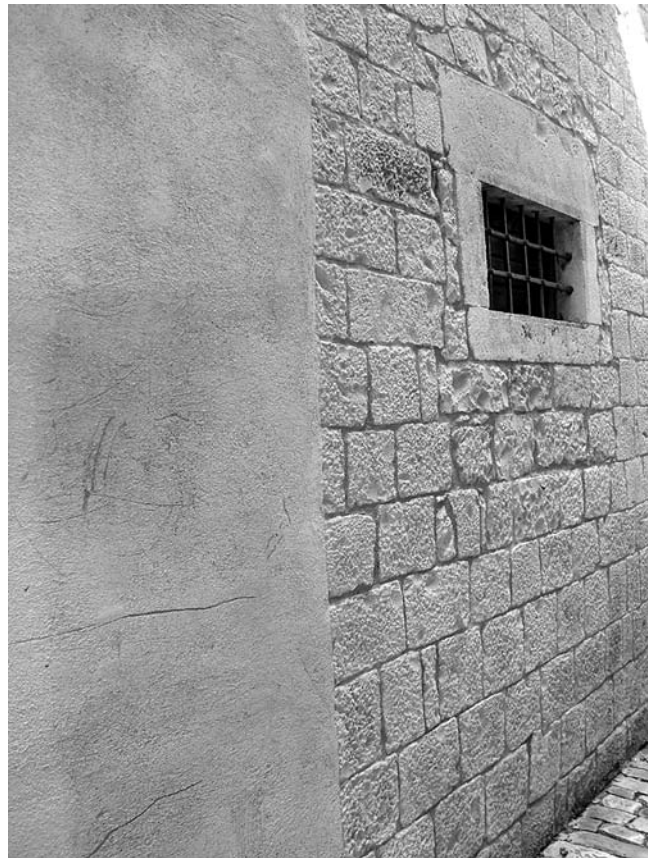
1. Crteži palače Garagnin mjernika F. A. Kurira, 18. st. Muzej grada Trogira.

2. Dvorište palače Garagnin – Fanfogna/Muzej grada Trogira.

3. Prostori koji su služili kao stanovi u palači Garagnin-Fanfogna.

4. Istočno pročelje obnovljenog dijela palače Garagnin-Fanfogna.

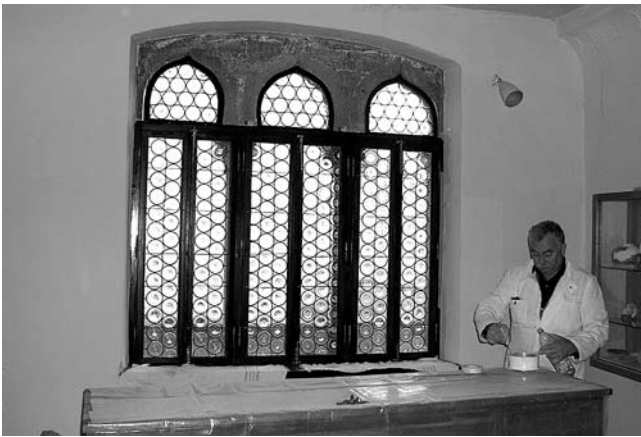

5. Južno pročelje obnovljenog dijela palače Garagnin-Fanfogna.

6. Cisterna palače Garagnin Fanfogna pri kraju obnove.

7. Obnovljena stakla gotičke trifore na zapadnom zidu starije palače Garagnin-Fanfogna (fotografija je napravljena pri završetku radova).

9. Muzej grada Trogira, sjeverno pročelje nakon obnove, ulaz u dvorišni dio.

8. Oštećenja na stropu u stalnom postavu Muzeja grada Trogira, nakon izrezivanja stropa prije završene zaštitne sanacije.

10. Višenamjenski prostor Galerije »Cate Dujšin – Ribar«, pomična rolo-platna.

11. Novi postav djela Ivana Duknovića (Bogorodica s djetetom, *Putto* grbonoša obitelji Cipiko) u Muzeju grada Trogira.

Fotografije: Daniela Kontić-Strojan i Fotoarhiv Muzeja grada Trogira